POCZEKAĆ (*106*) *vb pf*

poczekać (*89*), **poczkać** (*17*) [*w tym*: poczkaj(cie) (*14*)]; poczekać *BierEz* (*12*), *LibLeg*, *RejKup*, *MurzHist*, *Leop* (*9*), *BibRadz* (*2*), *BielKron* (*6*), *Mącz* (*3*), *SienLek*, *RejAp*, *GórnDworz* (*3*), *GrzegŚm*, *KochList*, *BudBib* (*2*), *HistHel*, *SkarŻyw* (*7*), *KochFr*, *KochSz*, *ActReg*, *WujNT*, *ZapMaz* (*3*), *SkarKaz* (*4*), *CiekPotr*, *CzahTr*, *ZapKościer*; poczkać *BielŻyw*, *RejWiz* (*2*), *WitosłLut*; poczekać : poczkać *OpecŻyw* (*1*:*1*), *RejJóz* (*1*:*1*), *RejFig* (*2*:*4*), *RejZwierz* (*5*:*2*), *HistRzym* (*2*:*1*), *RejPos* (*5*:*1*), *RejZwierc* (*7*:*3*).

Wszystkie samogłoski jasne.

inf poczekać (*20*). ◊ *fut 1 sg* poczekåm (*8*). ◊ *2 sg* poczekåsz (*3*). ◊ *3 sg* poczeká (*1*). ◊ *1 pl* poczekåmy (*2*). ◊ *praet 3 sg m* poczekåł (*2*). ◊ *imp 2 sg* poczekåj (*44*). ◊ *3 sg* niechże poczeká (*1*). ◊ *1 pl* poczekåjmy (*2*). ◊ *2 pl* poczekåjcie (*6*). ◊ *3 pl* niech(a)j, niechże poczekają (*2*). ◊*con 2 sg m* by poczekåł (*1*) *SienLek*. ◊ *3 sg m* by poczekåł (*4*). *f* by poczekała (*1*). ◊ *3 pl m pers* by poczekali (*3*). ◊ *praet 3 sg m* by był poczekåł (*1*). ◊ *impers con* by poczekåno (*1*). ◊ *part praet act* poczekåwszy (*4*).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI – XVIII w.*

1. *Nie wykonać następnego ruchu*, *nie podjąć dalszego działania*, *nie ruszyć się z miejsca*, *wstrzymać się z czymś*, *dopóki ktoś oczekiwany nie nadejdzie*, *coś przewidywanego nie nastąpi*; *exspectare Vulg*, *PolAnt*, *Mącz*; *sustinere Vulg*, *PolAnt*; *manere Mącz*, *Cn*; *mantare Mącz*; *sedere PolAnt* (*88*) : Godzien Ligurg [*który rozwiązał zagadkę*] wielkich dárow: Ktore iemu muſzę poſłáć/ Iżem go nie mogł przegádáć. Rzekł ieden/ Królu poczekay/ A co to ieſt ieſzcże ſpytay *BierEz* G3, G2v; *RejJóz* I2; *HistRzym* 19v; *RejZwierc* 84, 195v, 243; *SkarKaz* 314a.

pocz(*e*)*kać kogo*, *czego* (*16*): *BierEz* G3, K3, O; *RejFig* Aa2v; Y rzecże do niego [*do młodzieńca udającego się w drogę*] Thobiaſz: Dła [*!*] Bogá ćie proſſę/ poczekay mię thu máłuczko [*!*]/ iedno że te rzeczy zwiáſthuię oycu ſwemu. *Leop Tob* 5/9; *RejFig* Dd; *BibRadz Hab* 2/3; *BielKron* 219v; *Mącz* 207a; I ieſcze w ćięſzkich á w prętkich Niemocach thę opátrzność trzebá mieć/ áby nátychmiaſt krwie niepuſzczał/ ále poczekał odelżenia *SienLek* 33; *HistRzym* 107v; á kazał ſie [*Pan*] ná drugą ſthronę przewieść zwolennikom ſwoim/ á tám ſie poczekáć. *RejPos* 244v; *GrzegŚm* 43; *BudBib Ex* 24/14; *HistHel* C4v; *SkarKaz* 577b; **[**Operiar hominem huc, ut ſalutem et colloquar. Potzekam go tu/ iż ſie z nim przywitam/ y rozgadam. *TerentMatKęt* Lv**]**.

poczekać na kogo (*1*): My się tez ztad do wm̄ ruszęmy [...] tylko ządamy nie Viezdzaj wm̄ inanas poczekai iz porozumiawszy się zsobą [...] staranie spoinę vczyniemy iako by RP anam wszjtkiemdobrzebyło. *ActReg* 13.

poczekać z czym (*1*): zwłaſzczá kto chce ták być v ludzi wziętym/ iżby mu co iedno powie/ wſzytkiego wierzono: iáko on pan pánie Boiánowſki/ kthoremuś w.m. poczekáć kazał s wtorą prawdą/ áż byś był w.m. pirwſzey vwierzył. *GórnDworz* N6v.

poczekać do kiedy (*3*): [*Pies do wilka*:] Nie iedz mię dziś boćiem chudy/ [...] Poczekay mię áż do śrzody/ Będąć v nas wálne gody *BierEz* K3; *RejZwierz* 108; *RejZwierc* 55.

poczekać jak długo (*37*): Porozumiał tedy Noe [*po powrocie gołębicy z zieloną gałązką*] iż oſiąkły wody ná ziemi/ przedſię iednák poczekał drugie ſiedm̄ dni/ y wypuſćił gołębicę/ ktora ſie nie wroćiłá więcey do niego. *Leop Gen* 8/12, *Gen* 8/10; *BibRadz Gen* 8/10; *BielKron* 113v; Saltem aliquot dies

proferdum proficiscor aliquo, Poczekay álbo odłoż do kilká dni/ áż ſie precz wypráwię. *Mącz* 124a. *Cf Zwroty*.

poczekać gdzie (*10*): Poſſel naſch przyiachawſzi do Camyencza tham poczeka dokand komornyk Krolya ye^go^ mczi mlodego do nyego nyeprziyedzye. *LibLeg* 11/172; Poczekayćie tu z oſłem/ á ia y dziećię aż do támtąd ſpieſſnie poydziemy/ pothym [...] wroćiemy ſie do was. *Leop Gen* 22/5, *Tob* 5/9; *BielKron* 64; *Mącz* 207a; *HistRzym* 107v; *RejPos* 244v; coraz tim barziej okolo powietrza w Mazowſzu ludzie cos natrącayą. A tak żebych niezoſtal przed bramą, [...] wolałem ſam doma poczekac *KochList nlb* 1; *BudBib Ex* 24/14; *WujNT przedm* 40; **[***TerentMatKęt* F**]**.

Ze zdaniem dopełnieniowym [*w tym*: (*a*)*by*, *żeby* (*4*), iż(*e*), *że* (*4*)] (*8*): *BierEz* L4; *RejWiz* 131 v; *RejFig* Aa4; Tento Korab z mey źiemie ieſt/ Poczekaymy że nam kto z niego ktore nowiny powie. *HistRzym* 14v; *RejZwierc* 84; moy ſwięty mężu/ poczekay mie máło/ Zebych ſwoie rodzice/ pożegnał wżdy cáło. *HistHel* C4v; *SkarŻyw* 41; *ActReg* 13.

Ze zdaniem czasowym [= *aż do chwili*, *gdy*] [*w tym*: *aż*(*by*) (*15*), *ażci* (*1*), *dokąd* (*1*)] (*17*): *BierEz* S2v; *RejJóz* P5; *LibLeg* 11/172; *RejZwierz* 104v; [*Samuel do Saula*:] idźże przedemną do Gálgale [...]. Przydał ieſzcże Sámuel/ poczekay tu áż przydę do ciebie *BielKron* 64, 237v; *Mącz* 124a; *GórnDworz* N6v, T7; *RejPos* 6; *RejZwierc* 195v, 258v, 259; *BudBib Ex* 24/14; *SkarKaz* 577b [*2 r.*]; Nádlećiał [*skowronek*] ſtopę końſką w ktorey było wody. [*!*] Pełno [...]. Ono ſobie źiarneczko ięczmienne wrzućiwſzy/ Y w oney ſtopie noſkiem dobrze rozmąćiwſzy. Vwárzywſzy poczekał áżby ſię vſtáło/ A kiedy ſię go nápił wyborne ſię zdáło. *CzahTr* K4v; **[***Leop Iudic* 6/18 (*Linde*); *WujBib Tob* 5/9 (*Linde*)**]**.

W charakterystycznych połączeniach: *poczekać biegu natury*, *drugich*, *jutra*, *koncylijum*, *odelżenia*, *sąsiadow*; *poczekać* [*ile*] *dni* (*3*), *przez* [*ile*] *dni*, *do dnia sądnego*, *do kilka dni*, *do jutra*, *do śrzody*; *poczekać z* [*jaką*] *prawdą*, *poczekać doma* (**[***w domu***]**), *w Jeruzalem*.

Zwroty: »długo poczekać« (*2*): O poczekaſz á długo poczekaſz [...] niżlić to [*zgoda*] będzie/ bo Pan záwżdy áż do ſkończenia ſwiátá/ chce mieć Koſcioł ſwoy iáko ná probie *RejZwierc* 195v; *ZapMaz II G* 97/89.

»jeszcze poczekać« = *exspectare adhuc PolAnt* [*szyk zmienny*] (*7*): *RejKup* h6; *RejWiz* 131v; *BibRadz Gen* 8/10; *BielKron* 113v; *KochFr* 46; Czemuſz ia nie przemówię do nich? ále ieſzcze Poczekam, bo coś mowić potrzebnie záczyna. *CiekPotr* 85; *ZapMaz II G* 97/89v.

»pocz(e)kać mało (*a.* maluczko), na (*a.* przez) mały czas, na małą chwilę, czasu mało« [*szyk zmienny*] (*12*:*2*:*1*:*1*): On [*wiedziony na szubienicę złodziej*] ſędziego náczął prośić/ By mu chćiał tego dopuśćić: Ná máłą chwilę poczekał/ By mátce nieco poſzeptał. *BierEz* L4, A4, D3, I2; *RejJóz* P5; *RejWiz* 131v; *Leop Tob* 5/9; Ná onego co wiſiał żártuiąc wołali: Iuż ten z námi nie poydzie/ on vſłyſzał co ſpał/ Poczkaycie iedno máło/ wnet poydę záwołał. *RejFig* Dd5; *RejZwierz* 3v; ieſliby w czym wątpili/ tedy áby máło poczekáli Konciliu^m^/ ktore być muſi rychło wſzytkie^go^ krześćiáńſtwá/ [...] á do te^go^ czáſu/ áby nic nieodmieniáli *BielKron* 219v, 237v; *RejPos* 6; gdy vmiramy thedy przez śmierć ſthego świátá/ do niebá álbo do żywothá wieczżnego idźiemy s Kryſtuſem. A iuż nic ná tym/ iż ná máły czás poczekamy drugich/ ſpiąc y odpoczywáiąc w źiemi. *GrzegŚm* 43; *RejZwierc* 84; *HistHel* C4v; *WitosłLut* A3.

»pocz(e)kać trochę« = *exspectare paulisper Mącz* [*szyk zmienny*] (*7*): *RejJóz* P5; *Mącz* 285a; Gdy tedy ná plác przyſzłá: prośiłá áby kát trochę poczekał. Y modliłá ſię Pánu Bogu. *SkarŻyw* 126, 172, 490; *SkarKaz* 580a; *ZapMaz II G* 97/89v.

Przen: *W antropomorfizowanym opisie gry w szachy* [*na kogo*] (*1*) : Ale że cżarna [*panną służebna*] pozad zoſtáć miáłá/ Ná towárzyſzá poczekáć wolálá. *KochSz* C.

α. *Imp*: *Stań*, *przestań* (*4*) : *BierEz* L2v; Kur ſie wſpina ku górze/ mowiąc: iż Chárt bieży/ A Lis ſkoczy do láſá/ ſierść ſie ná nim ieży. Kur záwołał: poczekay/ wſzák mamy iednánie *RejFig* Aa6; Rzekł Ionátás do ſłużebniká/ iedno ſie vkażym Filiſtyńſkim/ á rzeką poczekaycie iedno/ ſtoymyſz: á ieſli rzeką chodźcie iedno do nas/ tedy poydzyem *BielKron* 64v.

Zwrot: »poczkaj mało« (*1*): Dobry wieczor páni Neto/ Nie byłći [...]/ Iákoś byłá obiecáłá/ Iżeś go tu przywieść miáłá. (–) Miła Gretko poczkay máło/ Albo niewieſz co ſie sſtáło/ Wſzytko łotr z wieczorá przegrał *RejZwierc* 236.

a. *Wprowadza zapowiedź tego*, *co ma się zdarzyć w przyszłości* [*w tym*: *imp* (*8*)] (*10*) : S. Wojćiech on wielki bol ćierpiąc/ dziękował P. Bogu w ſercu ſwjm/ mowiąc: bych dobrze więcey w tey tu ziemi niezyſkał/ y nátem iednym wielkim vpominku rány tey [...] przeſtánę. Lecż poczekay mężu S. vczći ćię Pan Bog więtſzymi łáſki ſwey w męczenſtwie dáry. *SkarŻyw* 356.

poczekać czego (*1*): [*o Łukaszu z Górki*:] Bo cnotę tám z rozumem/ dobrym funtem mierzą [...]. A máło poczekawſzy/ dálſzych cżáſow iego/ Znaydzye ieſzcże zda mi ſie/ więcey tám wſzytkiego. *RejZwierz* 51v.

Zwroty: »poczkaj jedno« (*2*): *RejWiz* 28v; poczkay iedno máło/ Vźrzyſz żeć ſie więcey w nim/ będzye podobáło. *RejZwierz* 57v.

»pocz(e)kać mało« [*szyk zmienny*] (*5*): Ieſtlis piękny poczkay mało nie będzieſz taki *BielŻyw* 93; *RejWiz* 28v; *RejZwierz* 31, 51v, 57v.

α. *Imp w funkcji pogróżki* (*4*) : ktorégo [*Jezusa*] gdy vzrzeli/ barzo ſie radowali rzekątz: Iuż ci ięt lotr [...]/ poczkáy Iezuſie przewrátzáles wiarę dobrą [...]. Iuż teráz tego pożywieſs/ ijż ſſpatną ſmiercią zginieſs. *OpecŻyw* 108.

Ze zdaniem czasowym [= *aż do chwili*, *gdy*] (*1*): Lecż podobno pohániec tą moią chłubą gárdzi. Niechże poczeka aſz to wywiodę. *SkarŻyw* 92.

Zwroty: »poczekaj jedno« (*1*): Poczekay iedno [*Tu autem sustine*] [*królu*]/ obaczyſz wielką moc iego [*Boga*]/ iáko teſz on ćiebie y potomſtwo twe męczyć będzie. *BudBib* 2.*Mach* 7/17.

»poczekaj mało« (*1*): [*Franciszek przymuszony wypiera się swej wiary*; *narrator ironizuje*:] Ach nieſtetys/ wybornieś śię niebożę Franciſzku ku matce świętyi nawrocił [...]. Poczekái nędzniku mało/ wnet obaczyſz coś vczynił *MurzHist* D2v.

2. *Wykazać cierpliwość*, *spokój przez jakiś czas*; *exspectare Vulg* [*w tym*: *imp* (*8*)] (*14*) : Nierzékl mu [*Jezus łotrowi*] będzieſs tylko poſcil ij tak pokutowál. Nierzekl mu téż/ poczekáy: ale mu rzékl: Dzis będzieſs ſemną w raiu *OpecŻyw* 145; Poczekay corko/ obaczymy co zá koniec tá rzecż weźmie *Leop Ruth* 3/18; *RejFig* Bb5v; Gdyż Bog Ociec [...] wżdy nie wnet ſkázuie/ á to długo á długo oczekawa obaczenia onego ſercá nędznego. Ale gdy też záſię poczekáć nie może/ [...] thák też záſię długo vſpokoić ſie nie może rozgniewánie iego *RejPos* 172v.

Zwroty: »jeszcze poczekać« (*1*): Oto ſie vznay nędzniku/ oto cżyń pokutę/ á ia [*Pan*] ieſzcże poczżekam á pomknę cżáſu vpadku á zátrácenia twoiego. *RejAp* 31v.

»poczekać mało, na mały czas« [*szyk zmienny*] (*3*:*1*): Goſpodyni k niey [*suce*] mowiłá/ By iey mieyſce wyprożniłá. Oná [*suka*] iey poczżęłá żądáć/ By chćiáłá máło poczżekáć: Boćiem pry bárzo zemdláłá/ Iżbych trochę otrzeźwiáłá. *BierEz* M3; *RejZwierz* 30v; powiedzyáłá iey [*Rut swej świekrze*] wſzytko co ſie dzyało. Rzekłá świekrá/ poczżekayże máło/ coć rzekł [*Booz*] nie vczżyni ináczżey. *BielKron* 53v; *RejPos* [249]v.

Szereg: »poczekać a pomknąć czasu« (*1*): *RejAp* 31v *cf* »jeszcze poczekać«.

a. *Przedłużyć komuś termin uregulowania należności* (*5*) : Po kilku dni/ vpominał ſię [*zwrotu]* ſrebrá Biſkup/ á on [*św. Epifaniusz*] go odwłoczżył odedniá do dniá/ mowiąc: mam ieſzcże mieć goście/ poczżekay/ będzieſz miał ſwe. *SkarŻyw* 455.

pocz(*e*)*kać komu* (*3*): Poczżkay mi moy miły Pánie/ wſzytkoć zápłácę. *RejPos* 248v. *Cf poczekać komu czego*.

poczekać komu czego (*2*): Cżás przychodzi/ ia pieniędzy niemam/ á przeto vmrzeć wolę [...]. Dopiro ow ſtał ſie miłoſiemym mowiąc/ A miły brácie/ y rok/ y dwá poczżekam ći ich/ iedno tego nie cżyń. *GórnDworz* T6. *Cf poczekać komu czego do kiedy*.

poczekać komu czego do kiedy (*1*): prosiel o dilatiam aby mw Piotr Pek thego długw poczekał do S. Bartlomieia *ZapKościer 1597*/78v.

poczekać jak długo (*1*): *GórnDworz* T6 *cf poczekać komu czego*.

Zwrot: »poczekać mało« (*1*): poczżekay máło moy miły pánie/ á ia tobie wſzytko zápłácę. *RejPos* 248.

3. *Tłumaczenie łacińskiej formacji z przedrostkiem re-* '*znowu*' (*w szyderczej interpretacji przepowiedni prorockich i w nawiązaniu do niej*) [*zawsze imp*; *w połączeniu z*: *czekaj*] (*4*) : Kogoż ten náuczy wiádomośći? y komu to vczżyni żeby zrozumiał co ſlyſzał? [...] Iż Roſkaż záś roſkaż/ Roſkaż po wthore roſkaż/ Cżekay poczżekay/ Cżekay poczżekay [*expecta reexpecta*, *expecta reexpecta*]/ Thu throchę/ á thám throchę. *Leop Is* 28/10, *Is* 28/13 [*2 r.*].

Synonimy: **1**. *wstrzymać się*; **2**. *pocirpieć*; **a**. *odemknąć*, *odłożyć*, *odwlec*, *pomknąć*.

Formacje współrdzenne cf CZEKAĆ.

Cf **[POCZEKANIE]**

EW, ZCh